

โครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ภาคเหนือ

“ท้องถิ่นใส่ใจเยาวชน ท้องค้การบริหารส่วนตำบลแม่ทา”

ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ตลาดนัดการจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ภาคเหนือ

“พลับเยาวชน...พลับคู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น”

ตลาดนัดจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ภาคเหนือ
“พลังเยาวชน.....พลังสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น”

ท้องถิ่นใส่ใจเยาวชน ท้องถิ่นการบริหารส่วนตำบลแม่ทา
ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

เรียบเรียง ลشنا ชมตระกูล

บรรณาธิการ สหทัยา วิเศษ

ที่ปรึกษา คุณทรงพล เจตนาวณิชย์
ผู้อำนวยการสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชน
เป็นสุข (สรส.)

จัดทำโดย สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)
เลขที่ 386/59-60 ซอย 42 ถนนรัชดาภิเษก
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2513-8823 โทรสาร 0-2513-8824

สนับสนุนโดย มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด
(มหาชน) เลขที่ 9 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2544-2513 โทรสาร 0-2544-3896
www.scbfoundation.com
www.okkid.net

คำนำ

โลกปัจจุบันเป็นยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Society and Economy) ที่ขับเคลื่อนหรือแข่งขันกันด้วย "ความรู้" เป็นปัจจัยสำคัญ การแข่งขันหรือพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อมุ่งไปสู่ความอยู่ดีกินดี และมีความสุข "ความรู้" ถือเป็น "ต้นทุนทางปัญญา" ที่ต้องสร้าง ยกระดับ รวบรวม จัดระบบ จัดเก็บ โดยให้เข้าถึงง่าย และนำไปใช้ได้ง่าย หรือมี "การจัดการความรู้" (Knowledge Management / KM) เพื่อให้การดำเนินงานของ บุคคล องค์กร และเครือข่าย บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีคุณค่า มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ทำหน้าที่หนุนเสริมการกลไกการทำงานของชุมชนท้องถิ่น ให้มีขีดความสามารถในการนำ แนวคิด หลักการ และเครื่องมือการจัดการความรู้ไปใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

เอกสารเล่มเล็กชุด ตลาดนัดจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชน ท้องถิ่นภาคเหนือ “พลังเยาวชน..พลังสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น” จัดทำขึ้นเพื่อ (1) บันทึกร่องรอยการเรียนรู้ร่วมกันของเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน กลไก และหน่วยบ่มเพาะเด็กและเยาวชน (2) นำเสนอบทเรียน องค์ความรู้ ในการ พัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมี คุณค่า มีศักดิ์ศรี (3) นำเสนอวิธีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ของเด็กและ เยาวชนในชุมชนท้องถิ่นท่ามกลางความหลากหลายของบริบทและเครือข่าย (4) นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี ที่เป็นนวัตกรรมสังคมในการบ่มเพาะเด็กและ เยาวชนภายใต้การดำเนินงานของโครงการและพื้นที่เครือข่ายอื่นๆ

สรส. ขอขอบพระคุณแกนนำชุมชน ภาคีพันธมิตร และผู้ที่มีส่วน สนับสนุนและเกี่ยวข้องในการกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทุกท่าน

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

ก่อนเข้าเรื่องจากบรรณาธิการ

เอกสารเล่มเล็กฉบับนี้ เป็นเอกสารที่ผู้เขียนได้ไปพูดคุยกับกรณีตัวอย่างดีๆ (Best practice) ในชุมชนท้องถิ่นภาคเหนือจำนวนหนึ่ง จากหลายๆ กรณีเด่น มีเป้าหมายเพื่อที่ต้องการจะสื่อสารวิคิด วิถีปฏิบัติ เรื่องราวของการทำงานของคน และองค์กร การใช้ชีวิตอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า และศักดิ์ศรี การมีจิตอาสา เสียสละทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อชุมชนของตนเอง และกระจายไปสู่ชุมชนอื่น

อีกเป้าหมายหนึ่ง ผู้เขียนหวังว่าวิคิด วิถีปฏิบัติที่ดีของกรณีเหล่านี้ จะเป็นตัวอย่างที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดแก่เยาวชน และกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่นที่จะลุกขึ้นมาทำประโยชน์เพื่อท้องถิ่นของตนเอง ด้านแกนนำชุมชน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็ก เยาวชนในชุมชนท้องถิ่น และให้การสนับสนุน เด็ก เยาวชนในท้องถิ่นของตนเองในอนาคต

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาในเอกสารในเอกสารเล่มนี้ ยังไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากไ้ระยะหนึ่งในการลงพื้นที่ไปพบปะพูดคุย และค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้เอกสารมีความสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ข้อมูล และเนื้อหาในเอกสาร บรรณาธิการขออ้อมรับการปรับปรุงแก้ไขจากท่านผู้อ่าน เพื่อให้เอกสารมีความสมบูรณ์มากขึ้น และเป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นต่อไป

บรรณาธิการ
ปลายหนาว เข้าร้อน
กุมภาพันธ์ 2552

1 เดินทางสู่ชุมชนแม่ทา

ชาวแม่ทามีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน โดยเริ่มต้นจากเผ่าละว้าขุนคอง อพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่บริเวณแจ่งหัวริน เนื่องจากหนีภัยสงครามในการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตัวเองจากการปกครองของพม่า และอีกชุดหนึ่งที่อพยพมาเพื่อหลีกเลี่ยงการเก็บภาษี 4 บาท แทนการเกณฑ์แรงงานของรัฐบาลกรุงเทพฯ ต่อมา มีชาวเชียงแสนพ่ายศึกหัวเมืองหนีเข้าแม่หนึ่ง ล่องลงมาถึงห้วยแม่บอน มาตั้งบ้านเรือนที่บ้านป่าหมาก (บ้านหัวทุ่งในปัจจุบัน)

จากนั้น มีชาวละกอนหนีศึกจากเมืองเขลางค์นคร (จังหวัดลำปาง) มาอยู่ร่วมกัน ส่วนชาวขมุ เขมร เป็นกลุ่มที่มาตอนหลัง ในขณะที่รัฐบาลเปิดให้มีการสัมปทานป่าไม้ขุนแม่ทา หลังจากการสัมปทานไม้หยุดลงก็ไม่ได้กลับมาอีก มิลาเนาเดิมของตนเอง อาศัยอยู่ในชุมชนแม่ทา เหมือนกับชนเผ่าอื่น ๆ ในช่วงหลังยังมีชาวยองมาอยู่รวมในชุมชนอีกกลุ่มหนึ่งด้วย

โดยสภาพพื้นที่ ชุมชนแม่ทาดังอยู่ในแอ่งที่ราบขนาดเล็ก ตามลุ่มแม่น้ำทา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหุบเขาล้อมรอบที่ราบขนาดเล็กซึ่งใช้เป็นพื้นที่นา และพื้นที่ทำการเกษตรเป็นหลัก ตำบลแม่ทาในปัจจุบันแบ่งเป็น 7 หมู่บ้านด้วยกัน คือ บ้านทาม่อน ทาท่าข้าม ทาซ้อกลาง ทาห้วยทราย ทาปานอด ทาดอนชัย และทาบ้านใหม่ดอนชัย

หุบเขาซึ่งล้อมรอบเขตแนว สร้างขึ้นของป่าอันอุดมมาแต่โบราณและป่าชั้นเหล่านี้เองที่ก่อกำเนิดสายน้ำลำห้วยอันเป็นต้นธารเล็ก ๆ นับเฉพาะในเขตตำบลแม่ทา มีลำห้วยจากป่าต้นน้ำ ไหลหนุนเนื่องสมทบน้ำแม่ทา แม่น้ำสายหลักมากมาย ได้แก่ ห้วยแม่บอนในเขตบ้านทาท่าข้ามและทาซ้อกลาง ห้วยน้ำซุ่น เขตบ้านทาห้วยทราย ห้วยแม่ปังกา ในเขตบ้านทาปานอด และห้วยแม่เลาะในเขตบ้านทาดอนชัยและทาบ้านใหม่ดอนชัย

ต้นธารของน้ำแม่ทาไหลผ่านความเปลี่ยนแปลงของชุมชนมานานหลายร้อยปี เป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ชาวบ้านผูกพัน ใช้ดื่ม กิน ใช้ในการยังชีพ ใช้ในการเกษตร โดยมีหลักฐานความเกี่ยวเนื่องที่เห็นได้ชัดคือ การจัดการน้ำในระบบเหมืองฝาย มีพิธีกรรมการเลี้ยงผีฝาย การเลี้ยงผีขุนน้ำ ด้วยความศรัทธาและขอสมาสายน้ำเพื่อให้มีน้ำดื่ม น้ำกินตลอดไป และเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสายน้ำกลางชุมชน

ตำบลแม่ทา ตั้งอยู่ในอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ กลางหุบเขาของป่าห้วยแก้ว ป่าที่สมบูรณ์แห่งหนึ่งของภาคเหนือตอนบน มีน้ำแม่ทาไหลผ่านป่า ลำห้วย ขุนเขา สายน้ำแม่ทาความยาว 95 กิโลเมตร จากหุบเขาในเทือกเขาผีปันน้ำ ต้นกำเนิดอยู่ที่บ้านป่าเมียง ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ไหลผ่านหุบเขา ที่ราบลุ่มต่างๆ ตามรอยรูปครึ่งวงกลมในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ สู่ตะวันตกเฉียงใต้ผ่านกลางชุมชนตำบลแม่ทาก่อนที่จะเข้าสู่จังหวัดลำพูน ในเขตตำบลทาลาดดุก ทาภู ทาป่าสัก ทาทุ่งไผ่ ทาสองทา ทาชมพู ไหลผ่านเกือบทุกตำบลในเขตอำเภอแม่ทา แล้วไหลรวมรวมกับน้ำแม่กวงที่บ้านสบทา เขตอำเภอเมืองกับอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ตามถนนซูเปอร์ไฮเวย์ เชียงใหม่- ลำพูน เลี้ยวซ้ายแยกเกษตรกรรมลำพูน อำเภอแม่ทาประมาณ 1-2 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าไปทางอุทยานแห่งชาติขุนตาล มีถนนลาดยางเส้นเล็ก ๆ ลัดเลาะเรียบขนานกับแม่น้ำทาข้ามเขตอำเภอแม่ทา จ.ลำพูน เข้าสู่อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ดินแดนต้นน้ำแม่ทา ป่าชุมชนห้วยแก้วที่มีความอุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งของภาคเหนือ

เมื่อครั้งหนึ่งในอดีตชุมชน ต.แม่ทา เคยถูกเปรียบเปรยว่าเป็น ‘ชุมชนกาฝาก’ ด้วยเหตุเพราะมีความทุรกันดารสูง ไม่สามารถเข้าถึงการบริการต่างๆ ของรัฐได้ เช่น การศึกษา ระบบอุปโภค สาธารณูปโภค ช้ำยังเคยเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลให้สัมปทานป่าไม้สัก ไม้ทำหมอนรถไฟแก่บริษัทบอมเบย์เบอร์มา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 และปี พ.ศ. 2512

ประสบการณ์รักษาป่า มาสู่เกษตรกรรมยั่งยืน

หลังจากสัมปทานป่าไม้สิ้นสุด สิ่งที่เหลือคืนให้ชุมชน ต.แม่ทา คือ สภาพ “ป่าแล้งน้ำ” คนในชุมชนต่างได้รับผลกระทบจากการที่รัฐรวบอำนาจ จัดการทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไม่มีส่วนร่วมของชุมชนนี้ แต่ทุกวันนี้ สภาพแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์ของผืนดิน ผืนป่า และสายน้ำ กลับคืนมาหล่อ เลี้ยงชีวิตคนในชุมชน ต.แม่ทา อีกครั้ง ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นคือผลลัพธ์ของพลัง ชุมชนที่ร่วมกันทุ้มเห่ฟื้นฟู ดูแล และรักษาทรัพยากรป่า ให้ฟื้นคืนจากการถูก ตัดโค่นในยุคสัมปทานป่า โดยการร่วมกันกำหนดแนวเขตป่าชุมชนกว่า 60,000 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เขตต้นน้ำ ห้ามทำการรุกร้า และพื้นที่ป่าไผ่สอย สามารถเข้าไปทำกินได้ ซึ่งมีสัดส่วนประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ ของเนื้อที่ป่า ชุมชนทั้งหมด

ในขณะที่ผืนป่า และทรัพยากรธรรมชาติ ต.แม่ทา เริ่มกลับคืนมาสู่ ความอุดมสมบูรณ์จากการร่วมกันดูแลของคนในชุมชนหลังจากการ ปิดป่า สัมปทานไปแล้ว ภายหลังรัฐบาลได้ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้ มี เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 696,250 ไร่ หรือ 1,114 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมอยู่ ในท้องที่อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ 2 และท้องที่อำเภอบ้านธิ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยพื้นที่ป่าบางส่วนของ ต.แม่ทา ซึ่งมีประชาชนอาศัยอยู่มาก่อนการประกาศเขตอุทยานฯ นี้ กลับถูก เหมารวมเป็นผู้บุกรุก ‘ป่าของรัฐ’

ต.แม่ทา เป็นหนึ่งในพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบจากแนวคิดเอาคนออก จากป่า นอกจากที่ผ่านมาจะได้ลุกขึ้นมายืนยันสิทธิและความชอบธรรมของคน อยู่กับป่า โดยแสดงเจตนารมณ์ และพิสูจน์ให้เห็นถึงสิทธิจัดการ ทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ ยั่งยืน โดยการกำหนดแนวเขตป่าต้นน้ำ-ป่าชุมชน แล้ว ยังรวมไปถึงการที่คน ในชุมชนหันมาให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงและ อธิปไตยทางอาหาร โดยค่อยๆ ปลดแอกตัวเองให้หลุดจากวิถีเกษตรเชิงเดี่ยว-เชิงพาณิชย์ ที่พ่วง

มาพร้อมกับการใช้ปุ๋ย-สารเคมี บำรุงพืช อย่างเข้มข้น จนกลายเป็นประหนึ่งโซ่ล่ามขาคู่กับความเสี่ยงต่อสุขภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพที่เสื่อมทรุด และหนี้สินที่พอกพูนขึ้นอย่างแทบไม่ทันตั้งตัว

จากวันนั้นถึงวันนี้ เรียกได้ว่า ชุมชน ต.แม่ทา ได้พิสูจน์ถึงความเป็นหนึ่งในชุมชนตัวอย่างด้านการจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม และการทำเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างชัดเจน (เกษตรกรรมยั่งยืน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เกษตรอินทรีย์ - ปลอดจากการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ยาฆ่าแมลง) โดยมีเกษตรกรหลายคนเป็นตัวแทนรูปธรรมของการสร้างความมั่นคงทางและอธิปไตยทางอาหารให้กับตนเองจากต้นทุนผืนดินที่มีอยู่ ประสบการณ์ดังกล่าวของชุมชน ต.แม่ทา ที่ผ่านมา เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้กับคนหลากหลายกลุ่มเข้ามาศึกษา-แลกเปลี่ยน ข้อมูล ความคิด ประสบการณ์

ชุมชนแห่งการเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน

แม่ทา ถือเป็นชุมชนต้นแบบด้านการเกษตรกรรมยั่งยืนของภาคเหนือ ที่มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานเกือบ 20 ปี เป็นแหล่งเรียนรู้หลักที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาดูงานของหลายภาคส่วน ที่มีทั้งผู้รู้ที่สามารถถ่ายทอด

ประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี มีพื้นที่รูปธรรม หรือแปลงเกษตรยั่งยืนที่สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ครบทั้ง 3 ภูมิภาคนี้ทั้งในที่ราบ ที่ดอนและที่สูง

ชุมชนแม่ทาเริ่มพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530 โดยองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาหนุนเสริม พัฒนาเรื่องการสร้างกลุ่มและพัฒนาอาชีพ ต่อมาในปี 2536 กลุ่มต่างๆ ที่ได้ตั้งได้มาร่วมกันปลูกผักปลอดสารพิษ และการจัดตั้งกลุ่มผักปลอดสารพิษขึ้น หลังจากมีการทบทวนปัญหาของการทำงานอย่างต่อเนื่อง ต่อมากลุ่มต่างๆ ได้ร่วมกันจัดตั้งเครือข่ายคณะกรรมการกลางแม่ทา และยกระดับเป็นสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด

ปัจจุบันมีการจัดการกลุ่ม และเครือข่ายที่เข้มแข็ง ผ่านกลไกหลักคือ สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัดที่ทำกิจกรรมหลากหลายทั้งการอบรม ทรัพย์สิน การให้สินเชื่อ การจัดการปัจจัยการผลิต และการตลาดของสมาชิก ทีมหลักในการจัดการทั้งระบบคือ ลูกหลานของสมาชิกที่เรียกตนเองว่า “ทีมคนรุ่นใหม่แม่ทา” ที่สามารถผันตนเองออกจากวังวนของเมือง และระบบทุนนิยม กลับออกมาสู่แผ่นดินเกิดของตนเองได้อย่างน่าภาคภูมิใจ

ปี 2542-2546 สกว.ภาคเหนือ ได้สนับสนุนทุนวิจัยแก่โครงการวิจัย “ชุดเกษตรกรรมยั่งยืน” จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านผู้บริโภคและด้านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งได้ทำงานควบคู่กับองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรชาวบ้านในพื้นที่ จนเกิดการพัฒนาและยกระดับการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิต- ผู้บริโภคขึ้น เกิดตลาดนัด เกิดกลุ่มผู้บริโภคในโรงเรียน และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ

ปี 2544-2547 มีโครงการนำร่องพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนฯ เข้ามาสนับสนุนต่อเนื่อง ทำให้เครือข่ายมีงบประมาณสนับสนุนการทำงานทุกด้าน ทั้งงานวิจัยชาวบ้าน และงานพัฒนา โดยสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่างๆ ทำให้การพัฒนาฟาร์มและแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างเข้มข้น รวมถึงการขายเครือข่ายผู้ผลิต ส่วนผู้นำก็มีประสบการณ์ในการจัดการองค์กรและเครือข่าย

กำเนิดเป็นสหกรณ์เกษตรกรรมยั่งยืน แม่ทา

พื้นที่ชุมชนตำบลแม่ทา ตั้งอยู่บริเวณราบลุ่มหุบเขาขนาดใหญ่ของ จังหวัดเชียงใหม่ อาชีพหลักของชุมชนคือ เกษตรกรรม เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นหุบเขาจึงมีข้อจำกัดเรื่องการขยายพื้นที่ ดังนั้นเกษตรอินทรีย์จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ชุมชนมีการนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาระบบการเกษตร จาก ภาวะทางเศรษฐกิจที่ต้องใช้ต้นทุนผลิตค่อนข้างสูง ส่งผลต่อคุณภาพของ สิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศที่ดีทั้งทางตรงและทางอ้อม

เกษตรอินทรีย์คือ การทำเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนการผลิต โดยมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เน้นการปรับปรุงบำรุงดินและเน้นระบบ การเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใย การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติ สัตว์ และนิเวศการเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดปัจจัยการผลิตจากภายนอก มีการ พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติ ในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานต่อ โรคของพืชและสัตว์เลี้ยงที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ สภาพอากาศและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์พื้นที่ตำบลแม่ทา ปัจจุบันมีกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มคนที่สนใจ ที่ได้มีโอกาสไปศึกษา เรียนรู้จากสถาบันหรือหน่วยงานข้างนอก เมื่อสำเร็จการศึกษาจึงกลับมายังภูมิลำเนาเดิม ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับสมาชิกในชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับอาชีพเกษตรกรรม มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ และทีมงานสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา

สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา เป็นกลุ่มองค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง ครอบครัวและทำงานพัฒนาในชุมชน โดยใช้ชื่อเครือข่ายคณะกรรมการกลางแม่ทา ได้ยกระดับขึ้นมาเป็นนิติบุคคลเพื่อให้การดำเนินงานที่สะดวก และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทาจำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2544 และได้ดำเนินการเมื่อ 19 มีนาคม 2544 เป็นต้นมา มีพื้นที่ในการดำเนินงาน 3 ตำบล คือ ตำบลแม่ทา ตำบลทาเหนือ และตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ในการดำเนินงานของสหกรณ์มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้สมาชิก ดำเนินธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและช่วยสังคม เพื่อให้เกิด ประโยชน์ต่อสมาชิกส่วนรวมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม จนสามารถพึ่งตนเองได้ อย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของสหกรณ์มีดังนี้

1. เพื่อร่วมกันจัดการปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการผลิตมาบริการ ให้กับสมาชิก
2. เพื่อร่วมกันศึกษา อบรมและเผยแพร่ความรู้ทักษะการผลิตหรือ เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการทำงานเกษตรยั่งยืน
3. เพื่อร่วมกันจัดการผลผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนของสมาชิกให้ จำหน่ายในราคาที่เป็นธรรม
4. เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหาร การจัดการ การ ประสานงานของคณะกรรมการแต่ละกลุ่ม แต่ละหมู่บ้าน
5. เพื่อเสริมสร้างหรือพัฒนากองทุนกลุ่มและเครือข่ายให้เติบโตเพื่อ การพึ่งตนเองในอนาคต

ทางสหกรณ์การเกษตรยั่งยืน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการทำ เกษตรอินทรีย์เพื่อก้าวไปสู่การทำเกษตรยั่งยืน จึงใช้กลยุทธ์การทำเกษตร อินทรีย์มาเป็นตัวขับเคลื่อนในการส่งเสริมให้กับคนในชุมชนจากกลยุทธ์ในการ ส่งเสริมเกษตรยั่งยืนของสหกรณ์ โดยใช้ข้าวโพดฝักอ่อนอินทรีย์เป็นตัว ขับเคลื่อน โดยทางสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด ร่วมมือกับทาง สหกรณ์กรีนเนท จำกัด จัดตั้งโครงการเกษตรอินทรีย์ ขึ้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2544 มีการส่งเสริมให้สมาชิกปลูกข้าวโพดฝักอ่อนอินทรีย์, ไม้ผล อินทรีย์และพืชผักอินทรีย์ต่าง ๆ เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการนำสมาชิกเข้ามาสู่การ ทำเกษตรยั่งยืน และเพื่อให้สมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้ และหันมาทำเกษตร ยั่งยืนทุกครอบครัว

ขั้นตอนการส่งเสริม มีกระบวนการส่งเสริมให้ลด-ละ-เลิก การใช้สารเคมี เน้นให้เห็นความสำคัญเรื่องของสิ่งแวดล้อม, กระบวนการมีส่วนร่วม, กระบวนการคิด-วิเคราะห์ ,การทดลองอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการยกระดับความรู้ของเกษตรกร ในกระบวนการส่งเสริมทางเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้รับการฝึกอบรมเรื่องชุดเครื่องมือในการส่งเสริมจากมูลนิธิสายใยแผ่นดินคือ เรื่องระบบควบคุมภายใน,โรงเรียนเกษตรกรและ การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างมีส่วนร่วม การคัดเลือกสมาชิก ผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ต้องเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทาและสมาชิกต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ, มาตรฐานของโครงการเกษตรอินทรีย์

ประเด็นการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ยังเป็นเรื่องที่ทำห้ายกับสังคมกระแสหลักที่มุ่งเน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว และใช้สารเคมีอย่างเข้มข้น แต่ก็ถือได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้มากที่สุด

2 ตัวตน... คนรุ่นใหม่แม่ทา

ปี 2546 มีการสรุปบทเรียนกันว่าลูกหลานในชุมชนไม่ค่อยจะสนใจงานเกษตร เกรงว่างานเกษตรจะขาดคนสืบทอด กลุ่มแม่ทาจึงร่วมกับโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) คัดเลือกลูกผู้นำเกษตรยั่งยืนที่มีความรู้ ประสบการณ์ระดับหนึ่งจำนวน 8 คน และเยาวชนอื่นที่ไม่ใช่ลูกผู้นำอีก 3 คน มาบริหารจัดการโครงการทั้งหมด โดยมีทีมผู้นำที่เป็นพ่อแม่ เป็นแรงหนุนและกำลังใจ

โครงการ สรส. มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้สามารถจัดการองค์ความรู้ และจัดกระบวนการส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืนได้ เพื่อสร้างพื้นที่รูปธรรมที่เน้นการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์ และเพื่อสร้างจิตสำนึกคนรุ่นใหม่ให้รู้จักรากเหง้าของตนเอง มีแนวคิดอุดมการณ์สืบทอดการทำเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างมีศักดิ์ศรี

การดำเนินงานร่วมกับโครงการของ สรส. ในปี 2547-2548 จึงเป็นงานต่อยอดจากฐานเดิมที่พร้อม ทั้งด้านองค์ความรู้ จากงานวิจัยหลายโครงการ และจากประสบการณ์งานพัฒนา มีผู้รู้ และแหล่งเรียนรู้ ที่เป็นพื้นที่รูปธรรมด้านเกษตรกรรมยั่งยืน ในพื้นที่สูง จำนวน 5 ส่วน มีกลไกหลักในการจัดการความรู้ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทาจำกัด มีทุนกลุ่มและกองทุนชุมชนประมาณ 14 กลุ่ม มีกลุ่มที่เข้มแข็ง มีการเชื่อมโยงเครือข่ายทุกระดับ ทั้งในตำบลแม่ทา ระหว่างอำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ ที่ได้ผ่านการพัฒนามากกว่า 10 ปี ที่สามารถเป็นสะพานเชื่อม ระหว่างองค์ความรู้ภายในและองค์ความรู้ภายนอกได้เป็นอย่างดี

ในระหว่างนี้ ก็มีพันธมิตรจากหลายภาคี ร่วมสนับสนุนการทำงานของแม่ทาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น มูลนิธิสายใยแผ่นดิน ผ่านโครงการส่งเสริมข้าวโพดฝักอ่อนอินทรีย์ โดยมีทีมคนรุ่นใหม่อย่าง บั๊ญ แพร และเพิก เป็นนักส่งเสริมโครงการเชิงใหม่อาหารปลอดภัย ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สรส. โดยมีเทอดเป็นผู้ประสานงานวิทยาลัยการจัดการทางสังคม (วจส.) ที่จัดเวทีถอดบทเรียนผู้นำเกษตรยั่งยืน และ พอช. ที่สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาเกษตรยั่งยืนโดยมี เจ้ง เป็นผู้รับผิดชอบหลัก เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้มีผลให้ชุมชนเกษตรยั่งยืนแม่ทา มีความคิดเป็นนายตัวเอง มีแนวคิดชุมชนทางเลือก ชุมชนในอุดมคติ ชุมชนอุดมการณ์ มีการพึ่งตนเอง และมีตลาดทางเลือก

ทุกวันนี้ กลุ่มเยาวชนหันมาทำงานที่บ้านเกิด อย่างกลุ่มคนรุ่นใหม่แม่ทา ประกอบด้วยเยาวชนลูกหลาน 11 คนที่ทำงานด้านการเกษตร การพัฒนาหมู่บ้าน หรือกลุ่มเกษตรน้อยที่หันมาเรียนรู้เรื่องป่า การเกษตร

หนุ่มสาวทั้ง 11 คน ที่ตัดสินใจแน่วแน่ว่าจะเลือกทางเดินของชีวิตในบ้านเกิด ที่มาร่วมในทีมคนรุ่นใหม่ นั้น เป็นลูกหลานของชาวแม่ทา 10 คน ในจำนวนนี้เป็นลูกผู้นำด้านเกษตรยั่งยืน 8 คน เป็นลูกเกษตรกรในชุมชนอีก 2 คน ส่วนอีก 1 คน เป็นเชยแม่ทา ที่มีโอกาสได้เข้ามาเรียนรู้กับคนแม่ทาจน

ตัดสินใจตั้งรกรากที่นี่ กว่าจะมาถึงวันนี้ของพวกเขาแต่ละคนนั้นไม่ใช่ “เรื่องบังเอิญ” แต่เป็นเรื่องของ “การบ่มเพาะ” และ “การให้โอกาส” ทั้งจากครอบครัว จากกลุ่ม จากชุมชน และจากองค์กรสนับสนุน ในจังหวะและเวลาที่เหมาะสม

การบ่มเพาะจากครอบครัว เป็นฐานสำคัญยิ่งในการ “สร้างภูมิคุ้มกัน” และระบบการตัดสินใจที่ดีของลูก ๆ ดังสะท้อนอย่างชัดเจนในงานเขียนของนุ้ย และแคท สองสาวลูกผู้นำคนสำคัญของแม่ทา ที่ภาคภูมิใจในวิถีของพ่อแม่ “เกษตรกรต้นแบบเกษตรกรรมยั่งยืน” ซึ่งฝึกให้พวกเธอได้เรียนรู้-นา-สวน ตั้งแต่เด็ก ๆ เมื่อเรียนจบก็มุ่งสู่บ้านเกิดอย่างไม่ลังเล

ชายหนุ่ม 7 คน และหญิงสาวอีก 4 คน อายุอยู่ระหว่าง 20-33 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 1 คน ปวส. 5 คน ปวช. 2 คน และ ต่ำกว่าปวช. อีก 3 คน นั้น ถือว่าเป็นผู้ได้รับการศึกษาสูง หากเปรียบเทียบกับคนในชุมชนที่ส่วนใหญ่จบเพียงชั้น ป.4 หรือ ป.6 จึงถือว่าพวกเขามีทางเลือกในการประกอบอาชีพระดับหนึ่ง

สิ่งที่สำคัญเหนือกว่าการศึกษาในระบบ ที่พวกเขาเขียนถึง คือ ประสบการณ์จริง จากการได้ลงมือทำงาน ทั้งงานวิจัยโดยชุมชน และงานพัฒนาชุมชน ที่ผู้นำเกษตรยั่งยืนได้หยิบยื่นโอกาสให้ แก่คนรุ่นใหม่ เริ่มจาก 5 คนแรก คือ ศักดิ์ชัย แพร่ เทิด และนุ้ย ที่มีโอกาสได้เรียนรู้ “จากการทำงานจริง” ผ่านโครงการต่าง ๆ ที่เข้ามาในชุมชน สองคนต่อมา คือโก และเพิก ซึ่ง

ผ่านประสบการณ์จากงานเครือข่ายเด็กเยาวชน และงานวิจัย ก่อนที่จะเข้าร่วมงานกับคนรุ่นใหม่ ส่วนอีก 4 คน เป็นมือใหม่ แต่ก็มีฐานการเรียนรู้จากพ่อแม่ ครอบครัว ที่เป็นผู้นำด้านเกษตรยั่งยืน 3 คน คือ แคท เก้ และเจิ้ง คนสุดท้าย คือ หนู่ย ที่ถือว่าใหม่ถอดด้าม และไม่ใช้ลูกผู้นำที่ได้เข้ามาเรียนรู้ในทีม

องค์ประกอบในทีม ถือว่าเป็นปัจจัยเอื้อต่อการเรียนรู้เป็นอย่างดี เพราะมีคนหลายสถานะอยู่ร่วมกัน มีประสบการณ์ พื้นฐานครอบครัว การศึกษา การทำงานรวมถึง เพศ และวัย ที่แตกต่าง จึงเกิดการเรียนรู้แบบ “พี่รู้สอง น้องรู้หนึ่ง”

“คนรุ่นใหม่ส่วนหนึ่งมาจากสายงานพัฒนา จากการทำงานด้านเกษตรกรรมยั่งยืน โดยมีศักดิ์ พิชัย ตู๋ เอก โหน่ง สมพร น่องป๋ม เทิด วรณ และอีก 3-4 คน เข้ามาทำงาน ซึ่งตอนนั้นแต่ละคนบางคนก็กำลังเรียนจบและเข้ามาทำงาน บางคนก็ทำงานนิคมอุตสาหกรรม ลาออกมาทำงานพัฒนา พองานวิจัยเสร็จเพื่อนหลายๆ คนก็ออกไป มีภาระหน้าที่ มีครอบครัวแตกแยกกันไป แต่ก็ยังมีผมและเพื่อน 3-4 คน ที่เหลืออยู่ กลับมาทำงานอยู่ภายใต้สหกรณ์ ซึ่งตอนนั้นเป็นกลุ่มเด็กที่เข้ามาช่วยเขาทำงาน

หลังจากนั้นศักดิ์กับเทิด ได้เข้ามาทำงานของโครงการนาร่องงานพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน ป๋มทำประเด็นเครือข่ายทรัพยากร ใต้บของกระทรวงเกษตร เพิกได้ทุนของกรีนเนทเข้ามาทำอยู่ภายใต้สหกรณ์ และของงบประมาณจากโครงการ สสส. มาทำในเรื่องของงานเกษตรยั่งยืน และเกษตรอินทรีย์ ยังมีเพื่อนๆ ที่จบจากวิทยาลัยเกษตรกรรมที่สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาวิจัยในเรื่องของดิน เป็นต้น”

3 คนรุ่นใหม่กับการเมืองใหม่ในแม่ทา

ย้อนไปในอดีต หลังจากที่ถูกกักตักตวงแล้วเรือน หนึ่งในกลุ่มคนรุ่นใหม่แม่ทา จบการศึกษาระดับมัธยมต้นจากโรงเรียนแม่ทาวิทยาคม ไปเรียนต่อที่โรงเรียนโปลิเทคนิคลานนา จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาไปเรียนจนจบปริญญาตรี ที่มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพฯ ชีวิตในการเรียนที่กรุงเทพฯ เรียนไปด้วยทำงานไปด้วย คือเป็นช่างซ่อมเครื่องถ่ายเอกสาร

สิ่งที่ได้จากการทำงานที่กรุงเทพฯ คือความขยัน ความอดทน และได้รู้ว่ามีความเห็นแก่ตัว เพราะการใช้ชีวิตในเมืองกรุง เป็นการใช้ชีวิตแบบตัวใครตัวมัน ใครดีใครได้ ใช้ชีวิตที่กรุงเทพฯ ไม่นาน ต้องกลับมาอยู่บ้านเพราะพอประสบอุบัติเหตุตกขังข้าวเอนกหัก ต้องกลับมาดูแลครอบครัว กลับมาทำเกษตรที่บ้าน

โอกาสที่ดีที่เป็นลูกกำนันในตำบลแม่ทา ไม่นานได้รับเลือกให้เป็นประธานกลุ่มหนุ่มสาวในตำบลแม่ทา กิจกรรมของกลุ่มสาวในตอนนั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม และได้มีโอกาสมาทำงานพัฒนาชุมชนกับมูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน (North-net) ตอนนั้นงานเด็ก เยาวชนได้เริ่มทำ มีเด็กในหมู่บ้านเข้ามาเป็นอาสาสมัคร และรวมกลุ่มกันตั้งเป็นคณะกรรมการกลุ่มเยาวชนในตำบลแม่ทา ส่วนใหญ่จะพูดถึง เรื่องเกษตร เรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 -2538 โดยมีพิชัย และศักดิ์เข้ามาทำงานเป็นอาสาสมัคร มารับประเดิมงานเด็กเยาวชนและได้รวมตัวกันขึ้นมา ตอนนั้นตำบลแม่ทายังเป็นสภาตำบลยังไม่ได้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล

“ปี พ.ศ. 2540 เริ่มที่จะก่อร่างสร้างตัว งานเด็กเยาวชนเริ่มจากการทำงานในประเด็นเรื่องของการเกษตร โดยมีพี้นิคมได้เสนองานวิจัยของ สกว. ขึ้นมา ในเรื่องของที่ดินทั้งระบบ พี้นิคมทำเรื่องของการผลิต พี่ชุมชนทำใน

เรื่องของการตลาด ได้อาพันธ์ของตำบลแม่ทาเป็นพื้นที่ในการผลิต ซึ่งมีผม และเพื่อน 2 คนเป็นผู้ช่วยนักวิจัย อีกประเด็นคืองานเยาวชน มีการขยายกลุ่มระดับหมู่บ้าน กลุ่มเครือข่ายเยาวชนตำบลแม่ทา ซึ่งก่อนหน้านี้จะทำงานกับเด็กในประเด็นทั่วไป เช่น เรื่องกีฬา เรื่องดนตรี

กลุ่มเยาวชน และคณะกรรมการเครือข่ายเยาวชนแม่ทา มักจะทำกิจกรรมให้เกิดการเคลื่อนไหวในเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ การมอบหมายงานให้กับเยาวชนเป็นการทำให้เยาวชนรู้จักรับผิดชอบ เช่น งานประเพณีหรืองานบุญต่างๆในชุมชน เยาวชนจะมีการทะเลาะมีการชกต่อยกันเป็นประจำ จึงมอบหมายงานให้กับเยาวชนแต่ละพื้นที่ดูแลกันเอง เกิดการยอมรับในกลุ่มของเยาวชนด้วยกันเอง มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน ได้รับการตอบรับที่ดีจากหลายองค์กร เป็นข้อพิสูจน์ได้ว่าเยาวชนส่วนใหญ่อยากทำให้ตัวเองเด่นและอยากให้เกิดการยอมรับจากชุมชน

งานหนึ่งที่เครือข่ายได้ทำคือการเขียนขอรับทุนของงานวิจัย สกว. เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ให้เจ้าหน้าที่อบต.ลงพื้นที่งานวิจัย เพื่อให้เขาเข้าใจพื้นที่ก่อนลงมือปฏิบัติ กลุ่มเป้าหมายคือชุมชน ท้องถิ่นและกลุ่มเยาวชน เยาวชนที่เรียนหนังสืออยู่สามารถพบปะกันได้ง่าย ไม่มีภาระให้รับผิดชอบมาก ที่แท้จริงแล้วอยากให้เยาวชนกลับมาอยู่ในชุมชนให้มากที่สุด

ปี พ.ศ. 2541 มีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยพยาบาลจังหวัดนครสวรรค์ เข้ามาทำการวิจัย เรื่องอาหารพื้นบ้านในตำบลแม่ทา โดยมีทีมเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำระดับตำบล เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย หนึ่งในนั้นก็ผมและเพื่อนๆ จำนวน 13 คน เข้ามาเป็นผู้ช่วยทีมวิจัย หลังจากเสร็จจากการทำวิจัยอาหารพื้นบ้าน ก็เริ่มที่จะมีความรู้ความสามารถที่จะเขียนงานวิจัยขึ้นเองได้ จึงได้รวมตัวกันกับเพื่อน จำนวน 3 คน ทำวิจัยของสกว. ในประเด็นเรื่องของการ

ปลดปล่อยหนี้สินอย่างยั่งยืน โดยให้เพื่อนคนหนึ่งเป็นหัวหน้าทีมในการทำวิจัย”

ปัญหาใหญ่เรื่องหนึ่งที่พบในชุมชนแม่ทา คือ เด็กที่ออกไปเรียนหนังสือแล้วกลับมาทำอะไรทำสวน เป็นความเชื่อของพ่อแม่ว่าเป็นการถอยหลังลงคลอง เป็นความเชื่อของผู้ใหญ่ที่มีให้กับตัวเยาวชน จากการทำงานของเครือข่ายฯ ที่ลงลึกถึงปัญหาของชาวบ้านอย่างแท้จริง พบว่าชาวบ้านขาดความเชื่อมั่นในอาชีพเกษตรกร ชาวบ้านเชื่อว่าการทำเกษตรเป็นทางเลือกสุดท้ายของการเลือกอาชีพของลูกหลาน พ่อแม่บอกพวกเขาอยู่ตลอดเวลาต้องเรียนให้สูงๆจะต้องไม่มาลำบากเหมือนพ่อแม่

ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่เราพยายามทำคือการสร้างสัมพันธ์ จะสร้างการเรียนรู้กับผู้ใหญ่ให้เข้าใจได้อย่างไร จึงมาทำวิจัย การแก้ไขปัญหานี้สินแบบยั่งยืน หาแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบยั่งยืน การได้ทำงานวิจัยในชุมชน ทำให้ชาวบ้านรู้สึกตื่นตัว ส่วนมากคิดว่างานวิจัยจะทำให้เกิดการปลดหนี้สินให้กับพวกเขา แท้ที่จริงแล้วทางกลุ่มอยากให้เครือข่ายเยาวชนเก็บข้อมูลด้านปัญหาและสาเหตุของหนี้สิน ทุกคนคิดเหมือนกันว่าการเกิดหนี้สินของชาวบ้านคือการเก็บผลผลิตไม่ได้ตามเป้า ราคาสินค้าตกต่ำ ต้นทุนสูง

แต่พอเก็บข้อมูลจริงๆ ปัญหาที่แท้จริงของหนี้สินเกิดจากการศึกษาของเยาวชน การศึกษาสมัยนี้เป็นปัญหาและสาเหตุหลักในเกิดหนี้สินกับชาวไรชาวนา การเกษตรเป็นปัญหารองลงมา การส่งลูกหลานศึกษาเล่าเรียน มีค่าใช้จ่ายเงินมากเป็นอันดับหนึ่ง เป็นการจ่ายโดยไม่รู้ตัว คล้ายเหมือนน้ำซึมทราย พ่อแม่บางคนกัดฟันต่อสู้อยู่เพื่อจะลูกเรียนหนังสือสูงๆ บางคนให้ลูกไปกู้กองทุนเพื่อการศึกษาเป็นหนี้สินตั้งแต่ตอนเป็นเยาวชน

“พอสำรวจมาแล้วสามารถตีโจทย์ให้กับชาวบ้าน และผู้นำชุมชนได้ว่า แท้ที่จริงแล้วปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านนั้นมาจากการศึกษา ผลที่ได้รับจากการทำงานวิจัยคือเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน หาแนวทางของชาวบ้านว่าอยากให้ลูกเรียนในลักษณะใด จะเกิดหนี้สินน้อยที่สุด หรือไม่เกิดหนี้สินเลยจริงๆ แล้วไม่ได้ปฏิเสธว่าการมีการศึกษาสูงเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่ควรพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนจะตัดสินใจ”

ก้าวมาสู่การเมือง ท้องถิ่น

ปี พ.ศ. 2543
นโยบายขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นได้มีการยกระดับ
จากสภาตำบล มาเป็นองค์การ
บริหารส่วนตำบล (อบต.) มีแต่
เดิมมีผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เข้ามา
บริหารโดยตำแหน่ง การจะ

ทำงานทุกอย่างมีทั้งฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้ามาเกี่ยวข้องใน
ตำแหน่งต่างๆ ที่ผ่านมาประธานฝ่ายบริหารคิดแค่โครงสร้างพื้นฐานอย่างเดียว
ไม่ได้คิดถึงเรื่องความเป็นอยู่ เรื่องปากท้องของประชาชน

ต่อมาตำบลแม่ทาเปลี่ยนสถานจากสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหาร
ส่วนตำบล เกิดการขัดแย้งขึ้นระหว่างสองขั้วระหว่างกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน
และองค์การบริหารส่วนตำบล ในตอนนั้น อบต.มีนโยบายสร้างถนนหนทาง
พอมหาธาระของผู้บริหาร อบต.มีการเลือกผู้บริหาร อบต. ชุดใหม่

ด้วยประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาที่ผ่านมาของกนกศักดิ์ ทำให้
ได้เรียนรู้หลายๆ สิ่ง หลายๆ อย่าง ที่เกิดขึ้นในชุมชนแม่ทา โดยเฉพาะเรื่อง
ความเป็นอยู่ การทำมาหากินของชาวบ้านแม่ทา คนรุ่นใหม่ทำงานด้วยกันจึง

สนับสนุนให้ลงสมัครเป็นนายกอบต. เพราะเห็นถึงศักยภาพของตนเองฐานครอบครัวที่มีพ่อเป็นกำนัน และการทำงานในชุมชนมาแล้วระยะหนึ่ง เมื่อตกลงกันได้แล้ว คนรุ่นใหม่ทั้งหลายรวมทั้งแกนนำรุ่นใหม่ได้วางแผนหาเสียงเลือกตั้ง โดยนำเสนอแนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาตำบลแม่ทา โดยเฉพาะเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ การพัฒนาอาชีพของชาวบ้าน และการพัฒนาเยาวชน ในปี พ.ศ. 2547 เมื่อเขาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายก อบต. แม่ทา จากฐานเสียงที่ค่อนข้างดี ทำให้เขาได้รับการคัดเลือกจากประชาชนชาวแม่ทาให้เป็นนายกอบต. ด้วยวัย 30 ปี ซึ่งเข้าตามเกณฑ์คุณสมบัติของนายกอบต.

“ช่วงนั้นเป็นคนทำงานของโครงการนาร่อง ซึ่งอบต.ยังไม่ได้ถ่ายโอนมากนัก ประเด็นเรื่องเกษตร การจัดการทรัพยากร ผู้นำไม่ค่อยสนใจ จึงได้มีการสรุปบทเรียนกันใหม่ เพราะที่ผ่านมาเราพลาดจากการเลือกตั้งทางอ้อม คิดว่าเราน่าจะมีโอกาส ฐานเสียงตอนนั้นก็มาจากเยาวชน เพราะทำงานกับเยาวชนมา

อีกฐานก็มาจากการที่พ่อเป็นกำนัน คนส่วนใหญ่ยอมรับและมักพูดกันว่า (พ่อมันดี ลูกมันดี) ก็เลยลงสมัครนายก และได้รับเลือกเป็นนายกสมัยแรก ตอนนั้นอายุ ได้ 30 ปี ในระยะเวลา 4 ปีที่ได้รับเลือกเป็นนายกอบต.แม่ทา ทำงานหนัก จัดการทำงานให้เป็นระบบ แต่คนอีกส่วนหนึ่งก็มองว่าผมยังเด็ก ยังไม่เหมาะสมที่จะเป็นนายก พอสมัยที่ 2 ครูเก่าที่สอนผมมาลงสมัครด้วยหลายคนเห็นว่าน่าจะเหมาะสมกว่าเรา แต่ผลจากการทำงานที่ผ่านมา และนโยบายของเรา ทำให้ชาวบ้านไว้วางใจให้เข้ามาในสมัยที่ 2”

เขากล่าวถึงการเลือกตั้งว่า เมื่อครั้งมีการเลือกตั้ง ผู้สมัครทุกคนต่างก็ทำหน้าที่ทำงานหาเสียงกันเต็มที่ แต่ไม่ว่าใครจะได้รับเลือก จบเลือกตั้ง ก็จบกันไป กลายเป็นเพื่อน เป็นญาติพี่น้องกันเหมือนเดิม ไม่มีการแบ่งแยก แบ่งฝ่าย อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจคือ ผู้สมัครรับเลือกเบอร์นั้นเบอร์นี้ พอแพ้การ

เลือกตั้งก็ไม่ได้หนีหายไปไหน ก็เชิญมาเป็นรองนายกบ้าง เป็นที่ปรึกษาบ้าง เพราะต่างก็อยากช่วยดูแล พัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นกันทั้งนั้น

“พอหมดหน้าเลือกตั้งไปแล้ว ก็กลับมาเป็นกองทัพเดียวกันหมด ช่วยกันทำงานพัฒนาตำบล ถึงคราวหน้าก็จัดทีมสู้กันใหม่ ใครจะได้รับเลือกก็ตาม เราก็เข้าไปร่วม เข้าไปช่วย ผลัดกันเป็นผู้นำบ้าง เป็นผู้ตามบ้าง พร้อมทั้งดึงองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันอีกแรงหนึ่ง”

จากความเป็นไปในวิถีประชาธิปไตยที่แห่งนี้ ทำให้รู้สึกว่าการประชาธิปไตยไม่ใช้การแบ่งพรรคแบ่งฝ่าย มีฝ่ายรัฐบาล แล้วก็ต้องมีฝ่ายค้าน ค้านกันไปค้านกันมา ทำให้มองไม่เห็นชาวบ้าน และมักไม่ทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอีกด้วย

แม่ทา ฟาใส (Skylight Meatha)

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา มีหมู่บ้านในเขต อบต.ทั้งหมด 7 หมู่บ้าน มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ยกฐานะจากสภาตำบลเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2542 ตั้งอยู่เลขที่ 55 หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางจาก

ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา ถึงที่ว่าการอำเภอแม่ออน ประมาณ 30 กิโลเมตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 70 กิโลเมตร

เนื้อที่ของตำบลแม่ทาเป็นพื้นที่ป่าไม้รวม 79.9 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 49,937.5 ไร่ พื้นที่ทำกินรวม 22.2 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 13,875 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 5.9 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,687.5 ไร่รวมพื้นที่ทั้งหมด 108 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 67,500 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา พื้นดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับเพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร เช่น ปลูกข้าวโพด ทำสวนลำไย มะม่วง เลี้ยงวัว อุตสาหกรรมในครอบครัวซึ่งแปรรูปจากผลผลิตการเกษตร

มีประชากรจำนวน 4,905 คนแยกเป็นชาย 2,499 คน หญิง 2,406 คน มีครัวเรือน 1,275 ครัวเรือน และมีความหนาแน่นเฉลี่ย 46 คน / ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าวโพดอ่อน ปลูกผัก ทำนา ทำสวนลำไย เลี้ยงโคนม อุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร และส่วนหนึ่งทำงานที่นิคม

อุตสาหกรรมภาคเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อคน / ต่อปี คือ 28,832.-บาท (ข้อมูล จปฐ.48)

อบต.แม่ทามีวิสัยทัศน์ว่าแม่ทา พ้าใส (Skylight Meatha) จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวขยายความได้ว่า แม่ทาเป็นชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ และน้ำที่ไร้มลพิษเศรษฐกิจรุ่งเรือง ฟูเฟื่องด้วยวัฒนธรรม คู่ควรแก่การอยู่อาศัย

สร้างฐาน สร้างระบบงาน

นายกฯ กล่าวว่าได้สร้างกรอบในการทำงานในอบต. บทบาทการทำงานของเจ้าหน้าที่ บทบาทของสมาชิก อบต. โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกอบต. ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ ถึงแม้ว่าจะแยกฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารออกจากกัน แต่ก็สามารถที่จะมีส่วนร่วมด้วยกัน เพราะเราเป็น คนทำงานในหมู่บ้าน แบ่งงานกันทำ เปิดให้เจ้าบ้านเข้ามามีส่วนร่วมใน อบต.

เจ้าหน้าที่ และสมาชิกอบต. ต้องศึกษากฎหมายต่างๆ ต้องคิดว่าตนเองคือ ลูกจ้างชาวบ้าน เข้ามาทำงานในอบต. ต้องให้บริการประชาชน

ด้านการสร้างความแข็งแกร่งในกลุ่มภายนอก เช่น กลุ่มเยาวชนให้ สร้างกลุ่มในแต่ละหมู่บ้าน สามารถที่จะต่อกับนายกฯ ได้โดยตรง สร้าง กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทำงาน ทุกคนจะทำงานของตนเอง เพื่อนที่เคยทำงานพัฒนาด้วยกันก็รับผิดชอบงานของตนเอง สร้างความสัมพันธ์ให้เห็นว่านายกไม่ได้อยู่ไกลพวกเขา ยังเป็นเพื่อน ยังทำงานด้วยกัน แต่แยกส่วนกันรับผิดชอบ

“เพื่อน 3 คนที่เคยทำงานด้วยกัน เวลามีการประชุมในหมู่บ้าน ก็จะทำให้เข้าร่วมประชุมร่วมกับหมู่บ้าน ให้เขาได้มีส่วนร่วมในการจัดประชุม จัดเวทีในหมู่บ้าน จนทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมเวที ได้รับการยอมรับจากสังคม เวลาที่มีโครงการต่างๆ เข้ามาในชุมชน เช่น โครงการ SML ก็จะทำให้เยาวชนช่วยบันทึกข้อมูล ช่วยเขียนข้อมูล”

4 อบต.แม่ทากับงานพัฒนาเยาวชน

ปัจจุบันกนกศักดิ์มีอายุได้ 35 ปี ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งนายก อบต.แม่ทาสสมัยที่ 2 หมดวาระจากการเลือกตั้งเมื่อกลางปี 2551 กนกศักดิ์เป็นลูกชายของพ่อกำนันอนันต์ ดวงแก้วเรือน อดีตประธานเครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ นี้แหละรูปธรรมของลูกไม้ที่หล่นไม่ไกลต้น

จากการวิจัยเรื่องนี้ก็ได้แตกแขนงไปเป็นธนาคารชุมชน เป็นธนาคารที่เป็นทุนการศึกษาให้กับเยาวชนในชุมชน และการสร้างคนให้อยู่ในชุมชนเป็นสิ่งที่ทำต่อจากเรื่องของหนี้สิน

ทำอย่างไรถึงจะให้เยาวชนและชุมชนได้รู้ว่าศึกษาอย่างไรถึงจะไม่ให้เยาวชนหลุดออกจากพื้นที่ ชุมชนของตนเอง นี่คือการที่ไปของโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข โดยการสร้าง 11 กบฏที่เข้ามาทำงานในชุมชน เพื่อพิสูจน์ว่าองค์ความรู้ที่ชุมชนมี สามารถเลี้ยงตัวเองได้และยังทำให้เยาวชนอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

การที่จะหาคนมาทำเกษตรอยู่ในท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ทำทนายเหมือนกัน ต้องได้รับความเห็นชอบจากพ่อแม่ เยาวชนที่ได้เข้าร่วม

โครงการเป็นส่วนหนึ่งของลูกหลานกลุ่มคณะกรรมการสหกรณ์ อีกส่วนหนึ่งเป็นลูกชาวบ้าน

อีกส่วนหนึ่งเป็นเยาวชนในเครือข่าย จึงได้มีเกษตรน้อยรุ่นใหม่ เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการจบการศึกษาที่แตกต่างกันมีทั้งจบมัธยมตอนต้น ถึงระดับปริญญาตรี การสร้างการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจให้กับพวกเขาได้รู้ว่าการอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุขและยั่งยืนเป็นอย่างไร การเปลี่ยนแปลงเยาวชนเป็นเรื่องที่ทำได้ยากพอสมควรเพราะแต่ละคนมีเป้าหมายชีวิตที่แตกต่างกัน สิ่งหนึ่งที่เยาวชนอยากทำคือการเผยแพร่ผลงานของตัวเอง อยากให้หน่วยงานที่รับผิดชอบประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้กับหลายๆชุมชนได้รู้ ได้ทราบเรื่องราวของพวกเขา

นาย กช กนกศักดิ์ เล่าว่า ตอนนี้องค์การณในชุมชนหลายเรื่องที่ไม่ได้สนใจ ที่มองข้ามไป แต่กำลังเป็นปัญหาที่บ่มเพาะมานาน ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ กลุ่มคนที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน เนื่องจากว่าชุมชนแม่ทามีกลุ่มเด็กเยาวชนเข้าทำงานในโรงงานนิคมอุตสาหกรรม ประมาณ 300 กว่าคน เป็นกลุ่มที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือจบการศึกษายาอาชีพ ถือเป็นกลุ่มเยาวชนที่ออกไปทำงานนอกชุมชน ส่วนใหญ่มีอายุ 20-25 ปี มีครอบครัวบ้างไม่มีบ้าง ทุกวันต้องแออัดกันไปจำนวน 3 รถตู้ไป-กลับ บางคนเช่าหออยู่ บางคนอยู่กับพ่อ แม่ ระยะทางจากการไปทำงานนิคม ประมาณ 35 กิโลเมตร

เหล่านี้เป็นสถานการณ์ของเยาวชนที่เกิดขึ้นในแม่ทา สะท้อนให้เห็นปัญหาสังคม แล้วส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่างขึ้นในชุมชน เช่น เด็กให้พ่อแม่ชักชวนขึ้นในให้ ส่วนพ่อ แม่ส่งสารลูกไปทำงานหาเงินค่า ไม่ มีเวลา ทำงาน 6 วัน หยุด 1 วัน ดื่มเหล้า ใช้เงินหมดไป หลากๆ คนเที่ยวเตร่การทำงานนิคมอุตสาหกรรมลำพูน ทำเป็นกะ ทำโอที เพื่อให้ได้เงิน เปลี่ยนเวลานอนจากที่เคยนอนตามปกติในตอนกลางคืน มานอนเวลากลางวันแทน

และการรับค่านิยมที่ผิดๆ เข้ามา ใช้เงินฟุ่มเฟือย บางคนเปลี่ยนมือถือแทบทุกเดือน วิ่งตามความทันสมัย เป็นค่านิยมของเมือง ของความฟุ่มเฟือย

งานด้านเยาวชนของอบต. จะเป็นเรื่องทั่วไป ได้แก่ การส่งเสริมในด้านกีฬา ยาเสพติด ดนตรี และการจัดเวทีแรงงานในระบบ ในเวทีมีข้อเสนอว่า ต้องการให้มีการแต่งตั้งผู้ประสานงานกับคนทำงานแรงงานในระบบ และต้องการให้ อบต. หนุนเสริมเรื่องอาชีพที่จะให้เยาวชนกลุ่มนั้นกลับมาทำงานที่บ้าน

จากการไปทำงานนิคมอุตสาหกรรม มีทั้งส่วนดีส่วนเสีย ส่วนดี ก็สามารถหาเงินมาจุนเจือครอบครัว แบ่งเบาภาระหนี้สินไป แต่มีเยาวชนส่วนใหญ่ แทบจะไม่ได้อะไร กลับสร้างปัญหา เงินทองที่หามาได้ ก็นำไปใช้จ่ายอย่างอื่น มีค่านิยมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย เช่น ซื้อมือถือเปลี่ยนทุกเดือน มั่วสุมตามสถานเริงรมย์ต่างๆ ทำให้สะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน ดังนั้น น่าจะดึงเด็กกลับมา ช่วยพ่อแม่ทำงาน งานเกษตร ทำไร่ ทำสวน ของตนเอง

“ที่ผ่านมามอบต.สนับสนุนงบประมาณ 200,000 บาท ส่วนใหญ่ที่ผ่าน มา จะหนักไปทางด้านกีฬาและได้ทำการจัดตั้งสภาเด็กขึ้นมา ซึ่งอยู่ในช่วงการขอสนับสนุนงบประมาณจากสภาเด็ก จำนวน 400,000 บาท สร้างสภาเด็ก ตำบลเข้าไปเป็นคณะกรรมการระดับอำเภอ เปิดโอกาสให้เขาได้พูดคุยกันเสร็จแล้วให้เขาเอากลับไปทำที่บ้าน เด็กที่เข้าร่วมล่าสุด อายุ 9 ขวบ เป็นยุวเกษตรกรน้อย โดยเน้นจากรากเหง้าของตนเองคืองานด้านการเกษตร

เป้าหมาย คือการเรียนรู้ในวันเสาร์ – อาทิตย์ ให้เขาได้เล่นกีฬา และให้เขาได้เรียนรู้นอกระบบ เรียนรู้ชุมชนจากรากเหง้าของตัวเอง เช่น การเข้าป่า ศึกษาธรรมชาติ ส่งเสริมการเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก ซึ่งมีโกศลรับเรื่องของเกษตรกรน้อย พัฒนามาเป็นขั้นตอน ไปทีละขั้น ปัจจุบันเยาวชนแม่ทาเริ่มมีความหลากหลาย การทำงานแบบก้าวขึ้นบันไดทีละขั้น เป็นเป้าหมายที่แท้จริง”

ความสำเร็จของกลุ่มท้องถิ่นใส่ใจเยาวชน สรุปได้ว่าการที่เยาวชนจะ
ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จเป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก ความสำเร็จ
ส่วนหนึ่งเป็นเพราะกลุ่มเยาวชนตำบลแม่ทา มีการทำกิจกรรมของกลุ่มจากรุ่น
สู่รุ่นตั้งแต่เป็นกลุ่มหนุ่มสาว เป็นเครือข่ายเยาวชนและเป็นสภาเยาวชนในเวลา
ต่อมา

การที่ได้ผู้ใหญ่ใจดีให้คำปรึกษา ให้การสนับสนุนคอยดูแลเอาใจใส่
ทางองค์กรและหน่วยงานให้ความสำคัญ การได้รับโอกาสที่ดีในหลายๆเรื่อง
ไม่ว่าจะรับโอกาสจาก อบต.และยังได้โอกาสทำงานกับร่วมกับทาง สกว.หรือ
การทำงานร่วมกับ สรส.เป็นประสบการณ์ที่ดีในด้านของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
การเก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจหนี้สินในชุมชน การศึกษาของเยาวชน
ว่าศึกษาอย่างไรจะไม่ให้หลุดจากท้องถิ่น

เกษตรกรน้อยแม่ทา

ในขณะที่รัฐบาลมุ่งพัฒนาสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี ตามกระแส
โลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น ทำลายวิถีชีวิตชุมชน ส่งผลให้
เด็กและเยาวชนเติบโตอย่างขาดรากฐานชีวิตชุมชนเป็นฐานในการดำเนินชีวิต
กลุ่มเยาวชนแม่ทามาในนามกลุ่มเกษตรกรน้อย ได้สร้างสรรค์กิจกรรมให้เยาวชน
พื้นที่เรียนรู้รากเหง้าของตัวเอง เพื่อให้น้องๆ เยาวชนได้เรียนรู้เรื่องอาชีพ
เกษตร ที่เป็นรากเหง้าของคนแม่ทา ที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรน้อยมีโกศล สิ่ง
ทองแท้ คนรุ่นใหม่แม่ทาเป็นแกนนำ ต่อมาได้มีครอบครัวที่ชุมชนอื่น ปัจจุบัน
กลุ่มเกษตรกรน้อย มีอิทธิพล กำเนิดเป็นประธานกลุ่ม

เยาวชนในท้องถิ่นจำนวนมากต่างอพยพเข้าไปเรียนและทำงานใน
เมืองส่งผลให้ในท้องถิ่นเจียบเหงา ไม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดวัฒนธรรม
ชุมชน โดยเฉพาะด้านการเกษตร กลุ่มเกษตรกรน้อยจึงคิดกิจกรรมห้องสมุด

ชีวิตแห่งชุมชน เพื่อเป็นการดึงดูดให้กลุ่มเยาวชนที่กระจัดกระจายได้ทำกิจกรรมในการสร้างสรรค์ท้องถิ่นร่วมกัน

ห้องสมุดชีวิตแห่งชุมชน เป็นห้องสมุดทั่วไปที่จะมีหนังสือให้เยาวชนได้อ่านเพื่อเสริมสร้างความรู้ ขณะเดียวกันก็จะเป็นจุดพบปะระหว่างเยาวชนในการทำกิจกรรมร่วมกันด้วย ซึ่งปัจจุบันห้องสมุดดังกล่าวได้รับความอนุเคราะห์จากสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา ที่อนุญาตให้ใช้พื้นที่ ขณะที่หนังสือต่างๆที่ใช้ในห้องสมุดนั้นก็ได้จากการบริจาคซึ่งปัจจุบันได้มาจำนวนหนึ่งแล้ว แต่อย่างไรก็ตามแท้จริงแล้วห้องสมุดแห่งนี้เป็นแค่เครื่องมือที่จะเป็นตัวดึงเยาวชนให้มาทำกิจกรรมสร้างสรรค์ท้องถิ่นร่วมกันเท่านั้น ทั้งนี้เพราะเป้าหมายจริงๆของกิจกรรมนี้เพื่ออยากให้เยาวชนรักท้องถิ่น รู้จักตัวเอง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

กิจกรรมสร้างห้องสมุดชีวิตแห่งชุมชนในเบื้องต้นพบว่าได้รับความสนใจจากเด็กๆ และเยาวชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก มีการร่วมมือร่วมใจปรับปรุงสภาพพื้นที่จนเสร็จออกมาเป็นห้องสมุด นอกจากนี้ยังช่วยกันจัดหาหนังสือต่างๆมาไว้ในห้องสมุดด้วย จุดเริ่มต้นในการทำห้องสมุดนี้ถือว่าได้รับการตอบรับจากเยาวชนเป็นอย่างดี หลายคนตื่นตัวกับกิจกรรมครั้งนี้ ในส่วนของเราที่ทำห้องสมุดครั้งนี้ประเด็นหลักคือต้องการให้เยาวชนได้พบปะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมโดยใช้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลาง ซึ่งนอกจากสามารถทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ชุมชนแล้ว เยาวชนก็จะได้รับความรู้จากการอ่าน เท่าทันโลก และรู้จักตัวตนของตัวเอง ซึ่งจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไป

จุดเด่นงานเยาวชนแม่ทา

งานเยาวชนของอบต. แม่ทามีความหลากหลาย โดยวางจังหวะก้าวไปที่ละขั้น มีรูปแบบที่ชัดเจนว่าจะทำงานกับเด็กอย่างไร มีเป้าหมายในการทำงาน คือให้เด็กรู้จักรากเหง้าและรู้ชุมชนของตนเอง สามารถดึงเยาวชนกลับมาทำงานบ้านของตนเอง กลุ่มเป้าหมายเกือบเต็ม 100 % ด้านโรงเรียน

ในชุมชน เปิดกว้างขึ้น มีชมรมผู้บริโภครู้จักกันในโรงเรียนทุกโรงเรียนในตำบล
แม่ทา วันเสาร์ – อาทิตย์ได้พานักเรียนไปเที่ยวสวนและแปลงเกษตรใน
หมู่บ้าน เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูงานเกษตร

นายกฯ กล่าวว่าต้องเข้าใจว่าเด็กเยาวชนจะไม่นิ่ง เข้าๆ ออกๆ บาง
คนก็หลุดไป เรียนต่อ ซึ่งค่อนข้างจะเปิด จะเห็นว่ามีแกนนำเด็กบางคนหลุด
ออกไป แต่กระบวนการการทำงานมีการทำสืบทอดต่อกันไป เป็นลูกโซ่ เยาวชน
ที่เป็นเกษตรกรน้อยบางคนก็ออกไปทำงานนิคมอุตสาหกรรม ทำได้ 2-3 ปี
สุดท้ายไปไม่รอดก็กลับมาอยู่บ้าน

การพัฒนาท้องถิ่น การทำเกษตรแบบยั่งยืน ทำให้รู้รากเหง้าของ
ตัวเอง เกิดการยอมรับในกลุ่มของผู้ใหญ่และชุมชน พวกเขาได้รับรู้ได้มองเห็น
ตัวอย่างที่ดีในชุมชน กนกศักดิ์เป็นตัวอย่างที่ดีการใช้ประสบการณ์ชีวิต ทำให้
เขาเกิดแรงใจที่จะต่อสู้ เพราะความพยายามขยันอดทนในหลายๆ เรื่องจน
ประสบความสำเร็จ การนำพนักงานใน อบต.มาลงพื้นที่เพื่อให้เข้าใจพื้นที่ก่อน
ลงมือทำ เหมือนการเล่นฟุตบอลก่อนจะเล่นต้องเรียนรู้หาวิธีการแนวทางใน
การเล่นว่าเล่นอย่างไรถึงจะประสบกับชัย

ความคาดหวังของนายกนกศักดิ์ และอบต.ในการจัดตั้งกลุ่ม อยากร
ให้ชาวบ้านมีความชัดเจนในการแก้ปัญหาท้องถิ่นให้อย่างยั่งยืน มีอาชีพที่
ยั่งยืนดำรงอยู่ในท้องถิ่นอย่างมีความสุข และ ให้โอกาสให้กับเยาวชน มี
ความคิดกล้าที่จะเสนอแนวคิด เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้เยาวชนมองเห็น
ความสำคัญ และรักหวงแหนท้องถิ่นตัวเอง

อบต.และกลุ่มแกนนำหลายๆ ฝ่ายเล็งเห็นความสำคัญของเยาวชน
พยายามที่จะส่งเสริมให้กลับมาบ้านของตนเอง โดยให้เข้ามาทำงานในรูปแบบของ
สหกรณ์ หลักๆ ทำในเรื่องเกษตรยั่งยืน ผ่านมาได้ 4 ปี ได้พัฒนาเรื่องข้าวโพด
ฟักอ่อนแก่สมาชิกในตำบล ที่มีราคาต่างจากท้องตลาด ให้สมาชิกกู้จาก
กองทุนกู้ยืมมาทำ

“การรวมตัวกันในรูปสหกรณ์เมื่อปี 2527-2528 แต่ก่อนรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาภายในครอบครัว คือ เรื่องเกษตร เรื่องข้าวสารไม่พอกิน ปัจจุบันได้ตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรยังยืนแม่ทาขึ้นมา โดยกลุ่มสหกรณ์ชาวบ้าน รวมตัวกันแก้ไขปัญหาของตนเอง เรื่องของการธุรกิจสินเชื่อ การพัฒนาบุคลากร พัฒนาคน พัฒนาสมาชิก อบรมธุรกิจการเงิน การขาย เป็นต้น”

ปัจจุบันชุมชนแม่ทาได้มีการตั้งสถาบันพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนภายใต้สหกรณ์การเกษตรยังยืนแม่ทา มีระบบการจัดการที่ใหญ่กว่าสหกรณ์ ต้องเปิดกว้างจัดการเรียนรู้ทั้งตำบล เป็นหน่วยของตำบล โครงสร้างอยู่ภายใต้สหกรณ์ แผนงานหลักกับคนศึกษาดูงาน มีคณะเข้ามาศึกษาดูงานเป็นพันๆ คณะ หน่วยงานที่จะมาศึกษาดูงานที่ตำบลแม่ทาต้องผ่านสถาบัน จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหลายฝ่าย เช่น วัด โรงเรียน หมอ ผู้นำในชุมชนจำนวน 53 คน เข้ามาดูแล กลายเป็นคณะทำงานที่ดูแลคนทั้งตำบล ด้านการสร้างเครือข่าย

ตอนนี้ อบต.แม่ทาได้ขยายแนวคิดให้แก่ อบต.ใกล้เคียงเข้ามาเป็นเครือข่าย ส่วนมากจะพูดคุยกันในเรื่องของลุ่มน้ำแม่ทา การเกษตรปลอดสารเคมี ฯลฯ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิด แนวทางในการทำงานซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นการขยายพื้นที่ทางความคิดไปสู่ตำบลใกล้เคียง

โดยสรุปการทำงานพัฒนาของนายก อบต.แม่ทา และทีมงานรวมทั้งคนในชุมชนแม่ทา มีดังนี้

1. เห็นความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่แท้จริงในตัวของผู้นำ ที่ทำให้เยาวชนได้รับโอกาสที่ดีในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การหาทุนเพื่อหล่อเลี้ยงคนทำงาน
2. สนับสนุนการรวมกลุ่มเยาวชน มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยชุมชน ท้องถิ่น และเยาวชนได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการของหน่วยงานต่างๆ เช่น สกว. สรส. เยาวชนได้รับการดูแลเอาใจใส่ การให้ความสำคัญจาก อบต.
3. การนำเอาประสบการณ์ชีวิตนำกระบวนการเรียนรู้ที่มีมาปรับใช้กับท้องถิ่นของตัวเอง การวางตัวเป็นกันเองกับเยาวชน บางครั้งเป็นเพื่อน บางครั้งเป็นผู้ใหญ่ที่ให้คำปรึกษา
4. การหาแนวทางให้ท้องถิ่น และชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่จะดำรงอยู่ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ผู้เขียนขอปิดท้ายด้วย บทกลอนของนายก กนกศักดิ์ ดวงแก้ว เรือน ในหนังสือตัวตนคนรุ่นใหม่ในวิถีเกษตรกรรมยั่งยืน ชุมชนแม่ทาจังหวัดเชียงใหม่

ถึงห้อง... “ร้อยรู้ไม่สู้หนึ่งทำ”

เมื่อสำเร็จการศึกษาปริญญาบัตร	ก็เร่งรัดเตรียมตนรีบชวนขาย
มุ่งสอบราชการงานสบาย	ต่างมุ่งหมายตำแหน่งยื้อแย่งกัน
คนเป็นแสนเป็นหมื่นมากด้นดาษ	มาหวังวาดอนาคตกำหนดชั้น
ช่วงชิงเอาตำแหน่งแห่งชนชั้น	แก้อื้อมันมีน้อยจึงถอดคน
จะโทษใครสูญเปล่าเกินกล่าวโทษ	เพราะความโหดปากท้องวิบากผล
จะต้องกินต้องใช้หนี้ไม่พ้น	จึงดิ้นรนไขว่คว้าเสาะหางาน
จึงอยากให้ออกคิดสะกิดน้อง	ที่เกี่ยวท้องไผ่ถวิลทั่วถิ่นฐาน
สอบยื้อแย่งแข่งขันกันมานาน	จงกลับบ้านของตนเกิดคนดี
มาช่วยพลิกแผ่นดินของถิ่นเกิด	ด้วยการเปิดชุมทรัพย์รับเศรษฐกิจ
ปลูกพืชผักผลไม้ของไทยมี	สร้างศักดิ์ศรีชาวนาปัญญาชน
เมื่อแผ่นดินของไทยยังใหญ่กว้าง	คงไม่รังคืดหาผลผลิตผล
เอาความรู้เสริมแรงค่าแห่งตน	จะเป็นคนยิ่งใหญ่...ไม่ว่างงาน

เอกสารประกอบ

รายน ยกามาศ. น้กคํานวณ ความสุข ในหุบเขา. โครงการความร่วมมือพัฒนาพื้นที่รูปธรรม ‘การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อชุมชนเข้มแข็งและเป็นสุขอย่างยั่งยืน’ ภายใต้สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรกฎาคม 2548.

อรุณี เวียงแสง. ตัวตนคนรุ่นใหม่ในวิถึเกษตรกรรมยั่งยืน ชุมชนแม่ทาจังหวัดเชียงใหม่. มกราคม. 2549.